

על ספרים

ספר המונחים לרפואה ול-
מדעי הטבע מאת הר"ר א. מ.
מויא ז"ל בעריכת ד"ר ש. טשר-
ניחובסקי ירושלים, תרצ"ד, 787
עמ' גודל לקסיקון 4, 21 עמ'
מבואות.

בנוהג שבועלם כל ההתחלות קשות.
אצלנו קשים הנמרים. על כן לה רבים
בתוכנו הפותחים בתבית ומד
סיימים בכד. אין קלים כמנונו להתחיל,
ודוקא במפעלים גדולים, אבל אין גם
כמנונו המתקשים להביאם לידי גמר,
כדי רבים המעצורים החיצוניים, וגם
הפנימיים, יש גם שההתגברות עליהם
אינה בכלל לפי כחות המתחיל או
המתחילים; והנה כדי שלא יהיו האיש
או האנשים בדאים, בא על פי רוב
הקות, המתיר כל נדרים והגואל מכל
התחובות, אולם — המפעל עצמו נש-
אר גולם.

סכנה זו של עולם מלא הנשאר בתר-
הו רחפה גם על נור חייו, גדל העד-
רך ורב המשקל, של ד"ר מויא המנוח.
כל מי שראה אותו בחייו בעבודתו
היתה לו ההרגשה העצובה: מי יר-
דע אם יזכה לגמור מה שהתחיל? ואמ-
נם אף כי זכה לחיים ארוכים וטובים
נשארה, לצערם של רבים, עבודתו הכי-
בירה פזורה ומפוזרת באלפי פתקים
ורשימות חטף.

אך עמדה לו ולנו זכות גדולה,
והחומר הזה שהיה בו משום אבני-
יסוד חשובות לבנין נהדר לא נידון
לנשיה, אלא מצא את גאולתו. הידר-
שה נפלה לידי יורשים הראויים לה,
שברוב הבנתם ובמסירתם לזכר החכם
המנוח אפשרו את כניסתה כנכס רב
ערך לאוצר התרבות העברית. כי הא-
להים ברך את הר"ר מויא בכל, וכתו
והתנו הם שהצליחו את עבודת חייו
העיקרית מגדול של הוצאת מרץ וזמן
לכטלה ולריק. וגם זאת לטובה, שעד
ריכת ספר זה נמסרה לידיים האמונות
של ד"ר שאול טשרניחובסקי, ששאולת
המונחים העבריים למדעי הרפואה והד-
טבע היתה תמיד מעניינו. רק משורר

די חזק לענין היכל השמות ברפואה
ובטבע, שעליו עוד יעבדו דורות רבים.
אחרי הופעת ספר זה גם תוקל עלי-
הם העבודה.

אמנם, לא מעטים מבין השמות שבי-
ספר אשר ישונו לשכחון, ורבים מהם
יחודשו בצורתם ובהוראתם, מהם יש
לנרוע ועליהם יש איש להוסיף, אולם
לזכרם, אפילו רובא דרובא, מקוים כלי
שמוש נחוצים וטובים לכל העוסקים
במדעי הרפואה והטבע. מעין כלי של
צורך ראשון, עלת לזכר עשויה, כי
מי עוד כמנונו העוסקים בעריכת, הרפור-
מין יורעים מה קשים להם הכלי שוני-
נו המכונה "פ"צ" עו גורלנו להסתגל
לעת זקנה לחיי עלימים ולהעשות כלי
בפנין למקצועות חדשים לא שיעום
לדמונים! לא מה הקטום ולא זה הומוני
לבוזן ולבוזן את המונחים הנאמנים
מכחינת המקצוע והלשון. עוד יבוא יר-
מם. לעת עתה יש אולי צורך להעיר
על לקויים אחרים, שכדאי יהיה לתק-
נם בהוצאת החלק השני של הספר.
הוא החלק העברירודומיאנלי, שהר-
פתו הוא מרדיושות השעה.

כי הספרות הרפואית בעברית הולכת
ומתפתחת בשנים האחרונות במהירות
רבה. חוץ מדרהירחון "הרפואה",
המופיע בא"י בקביעות והמכיל חומר
מדעי רפואי רב ערך עם מאות מונחים
עברים בכל חוברת, וחוץ מן הסבצים
של "הרפואה העברי" המופיעים בא"י
מדיקה יוצאים לאור מוזן לזמן כמה
ובמה ספרים וספרים במדעי הטבע
ובשאלות רפואיות, אף בכמות בעלת
מטרות אחרות, כגון ב"השדה"
ב"בוסתנאי" במדעי החיים, ב"טבע
והאריץ" ועוד. חסורא העברי הטוב,
בעל ההשכלה הכללית הרחבה, מת-
קשה כבר במירוש המלים העבריות
המקצועיות. במדעי הטבע וההופעת
החלק השני של ספר הר"ר מויא תהי-
ה לא רק גאולה שלמה למפעל
חייו, אלא הוא גם חובת כבוד ליורשיו
וצורך השעה לספרותנו.

בספר שני זה (ובמהדורה השנייה
של ספר א') מן הראוי יהיו לסמן בסרי-
מנים מיוחדים את המקורות שהם
שאב המוכר את השמות וגם את החד-
דושים ואת הצדופים המיוחדים השיי-
כים לעורך.

כל רופא עברי (ומשפחת הרופאים
העברים בארץ גדלת בזמן האחרון ת"ל
מאד מאד) וגם כל העוסק במדעי הט-
בע ירכוש לו כלי ספסא, ספר המר-
נחים הראשון. לא רק לטובתו ולהנאתו
קוא, אלא גם כדי לעודד ולזרז את
המוליים להוצאת חלקו השני.
ובין הספרים היסודיים, בעלי
המשקל, שהופיעו בספרותנו בזמן
האחרון, יתפוס, ספר המונחים, מקום
חשוב גם בהדורו החיצוני הרב. חל-
פו של בית הדפוס, אמנות א"י באמר
לנו, מלמדת הספר, גדול מאד, וגם
המדפיסים ראויים לכוא על הברכה.

ספר זה הוא סכמה וכמה מיכנים
— כלי נאה שיש בו כדי להרחיב את
דעתו של אדם, במשמעויות השונות
של המושג דעת.

ורומא, בעל ההשכלה הרחבה ואיש
היצירה. בלשון, מסוגו של פשרניכוב-
סקי, יכול היה בזמן כה עזר להתגבר
על החומר הגלמי הרב ולהביאו בהצ-
לחה לידי תקונו המלא.

וספר רב כמות זה (כששים אלה
מונחים) הוא קורם (כל נפש יפה)
למחברו, שעם היותו תלוי בכמה ספי-
צועות בחיי ארצנו ועם כל עבודתו
המעשית הרבה בצרכי צבור ובמלאכת
הרפואה גדולה וזכותו בלחור במקצוע
קביעת מונחים עברים ומתן שם עברי
לכמה וכמה מושגים ועצמים בעולם
הטבע והרפואה.

התפתחותה המהירה של החינתו
התרבותית והמעשית בארץ מצאה עד
רה בכמה וכמה קוראי שם גלמים,
אולם הר"ר מויא היה במשך כל ימי
חייו אהב המעטים שקיים ביחס לקב-
עת השמות את מצות ה', והיגית בה
יומם ולילח". והוא גם כאילו היה
המיועד לזה. כי להשכלתו הכללית הר-
כה במדעי הטכניקה והטבע ולקביאור
תו במסורות ספרותנו העתיקה נצטר-
פה שקידתו המפליאה ומסירותו היך
צאת מן הכלל לתחית לשוננו. אהבתו
וקנאתו לזו והכונת המלכת שבטבענו
החברו יחד, כדי לתת לנו את החבור
החשוב שלמנינו. וזוהי חשיבותו ה-
קם. כי מתוך תרדתו לושן ושמידתו
עליו, התרחס הר"ר מויא מכל חרוש,
ובדלית בריה השתדל להחדש כסתכנת
הישן ובגבולותיו. על כן כה טרח ויגע
קודם כל לפסח את הגל.

מכל גנוי הספרות המקצועית והכל-
לית בעברית, ובתקופותיהן השונות,
מתוך ספרים יקרי מציאות שברפוס
ובכ"י הפזורים בין שבעים-אומות ול-
שון כבתי המסלט שבנכר, אסף וצבר
הר"ר מויא את מונחיו כלי הרף ול-
אות, בשך ארבעים שנה ויותר. את
שבויינו פדה ואת נרדמינו הקיץ. ומי
שלא ראה, עוד לפני שנים מספר, את
הר"ר מויא בעליתו בין אלפי ספרים
ופתקיו, בלקטו את הנשכחות. מכל
פאה שבספרותנו לא ראה איש-עליה
ושמחת-לקט מימיו.

התוצאות של עבודה כבירה זו מיר-
נחות כעת לפנינו כאוסף של מונחים,
שבצורתו והיקפו לא היו עד כה בספי-
רותנו. (המלון הקטן של ד"ר מלחי
כנסיון ראשון קבע בשעתו ברכה
לעצמו) וכלפי השואל על ספרו של
מויא: אם יש בו ספוס מלא לצורך
השעה? יש להשיב: צרכי עמנו מרד-
בים, והדעת, הדעת בכללה, אינה עז-
רה כלל וכלל, אלא, להיפך, הולכת
ומתרחבת מיום ליום, ובשביל חכמי
הטבע והרופאים יחד יש אולי צורך
בששים רבוא מונחים, ולא רק בששים
האלף שבספר גדול זה. בכל זאת גם
לאוסף כזה מי פלל. אוצר השמות של
ד"ר מויא ז"ל וד"ר טשרניחובסקי נ"י
(יש מקום לשער, כי האחרון היה לא
רק עורך, אלא גם שותף ממש לר-
צירת הספר) ישמש בסיס רחב ויסוד